

Gynnsam bevarandestatus ett nyckelbegrepp i EU:s naturskyddslag

per år. De uppskattningar som finns anger att mellan 19 500 och 72 500 renar årligen dödas av rovdjur. För att hålla skadorna under toleransnivån kan enligt regeringen både förvaltning (det vill säga jakt) och skadeförebyggande åtgärder användas. Länsstyrelserna bör ges i uppdrag att tillsammans med Sametinget och samebyarna arbeta med ett förvaltningsverktyg för skador inom rennärningen. Syftet är att åstadkomma bättre samexistens mellan rennärningen och rovdjuren.

DE NATIONELLA REFERENSVÄRDENA ska fördelas länsvis i form av miniminivåer, som alltså inte får underskridas. Fördelningen ska göras av Naturvårdsverket.

Beslut om skydds jakt och licensjakt ska delegeras till länsstyrelserna i alla län där det finns rovdjur. Det ska ske så snart stammen nått den miniminivå som gäller för rovdjursförvaltningsområdet. (Det finns tre rovdjursförvaltningsområden i landet, och varje område omfattar således flera län.) Den regel som gäller idag är att länsstyrelserna fattar beslut bara i de län där det funnits förnyringar av arten under de senaste tre åren.

Regeringen aviserar också att man kommer att vidta ytterligare åtgärder för att ge länens viltförvaltningsdelegationer större inflytande. Det kan man göra utan att gå till riksdagen.

Förvaltningsplaner ska vara de centrala och regionala verktygen för förvaltning av rovdjuren. Naturvårdsverket bör revidera förvaltningsplanerna för alla arterna.

Samarbetet med Norge, Finland och Ryssland för att utveckla gemensamma förvaltningsstrategier bör fortsätta.

ROGER OLSSON

Rovdjursföreningen är starkt kritisk till propositionen. Ta del av vår kritik i ledaren på sidan 2!

Medlemsstaternas referensvärden för rovdjurens antal och utbredning ska innebära långsiktigt bevarande. Rovdjursföreningen tar fasta på den lagstiftning och vetenskap som anger grunderna.

Den svenska rovdjurspolitiken ska syfta till att de olika arterna ska uppnå "gynnsam bevarandestatus", med hänvisning till EU:s naturskyddslagstiftning, art- och habitatdirektivet. Det säger sig de flesta som engagerar sig i rovdjursfrågan arbeta för. Men vad begreppet i praktiken innebär har blivit en het fråga när det gäller de stora rovdjursarterna.

EU:s art- och habitatdirektiv syftar till att "bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter" i EU:s medlemsländer, genom åtgärder för att "bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljöer samt arter av vilda djur och växter som är av gemenskapsintresse".

Alla de fyra svenska stora rovdjuren är klassade som "arter av gemenskapsintresse". Varg, lo och järv är förtecknade i bilaga 2, dvs. de ska finnas representerade i Natura 2000-nätverket av skyddade områden, och varg, lo och björn är dessutom så kallade strikt skyddade djurarter vad gäller t.ex. jakt eller avsiktliga störningar och finns förtecknade i bilaga 4 till direktivet.

EU:S ART- OCH HABITATDIREKTIV

EU-direktiven är lagligt bindande och ska införlivas i de olika medlemsländernas nationella lagstiftning.

Bedömning av en arts bevarandestatus vilar på vetenskapliga grunder. Gynnsam bevarandestatus definieras i artikel 1 i art- och habitatdirektivet enligt följande:

"Bevarandestatusen anses gynnsam när

- uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö, och
- artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, och
- det finns, och sannolikt kommer att fortsätta att finnas, en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt."

MEMLEMSSTATERNA SKA ENLIGT direktivet vart sjätte år rapportera arternas bevarandestatus och ange så kallade gynnsamma referensvärden för populationsstorlek (Favourable Population, FRP) och utbredningsområde (Favourable Reference Range, FRR) för de arter som omfattas av direktivet.

Direktivtexten är tydlig med att bevarandestatusen är gynnsam om arten på *lång sikt* kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö. Även i EU-kommissionens definition av FRP-värdet pekar man på vikten av *långsiktig* livskraft.

Fastställandet av referensvärden för gynnsam bevarandestatus, ska enligt EU:s riktlinjer, enbart baseras på vetenskapliga grunder.

I bevarandebiologiskt sammanhang finns en bred vetenskaplig samsyn om att nivån på långsiktigt livskraftiga populationer ska beakta en s.k. evolutionär potential med möjligheter till överlevnad och utveckling i fas med förändringar i miljön, och att detta förutsätter en genetiskt effektiv populationsstorlek (Ne) om minst 500. (Begreppet förklaras nedan.)

INNEBÖRD ENLIGT ROVDJURSFÖRENINGEN

Svenska Rovdjursföreningens expert i ämnet, Ann Dahlerus, generalsekreterare, sammanfattar vad föreningen menar att en gynnsam populationsstorlek (FRP) måste betyda:

- Att populationen har en så kallad genetiskt effektiv populationsstorlek om minst 500, eller ingår som en del av ett geografiskt och genetiskt sammanhängande system av populationer som tillsammans har effektiv populationsstorlek om minst 500. Detta sammanfaller med de rekommendationer den internationella forskarpanelen gav i sin rapport till Rovdjursutredningen 2011. Sammanhängande innebär, enligt de s.k. LCIE-riktlinjerna för stora rovdjur, som "Large Carnivore Initiative for Europe" tog fram 2008, minst en genetiskt effektiv immigrant per generationstid, men kan innebära betydligt mer i ett initialt skede om en population är inavlad eller genetiskt utarmad.
- Om vargstammen blir genetiskt sammanhängande med den finsk-ryska populationen, vilket förutsätter förekomst av varg i renskötselområdet, blir Sveriges referensvärde en andel av det totala antal som krävs för gynnsam

sam bevarandestatus, eftersom den svenska vargstammen då blir en del av en större population.

- Om vargstammen däremot under över-skådlig tid kommer att vara fortsatt isolerad i Mellansverige krävs att beståndet i Sverige och Norge gemensamt uppfyller det krav som ställs på gynnsam bevarandestatus.

GENETISKT EFFEKTIV POPULATIONSTORLEK

Den genetiskt effektiva populationen, eller det s.k. N_e -värdet, är ett teoretiskt och inte helt lättförklarat begrepp. I de allra flesta fall är en populations N_e -värde betydligt lägre än den faktiska populationsstorleken, och kvoten mellan N_e -värdet och den faktiska populationsstorleken är inte alldeles enkel att bestämma. N_e -värdet styrs av bland annat förlusten av genetisk variation per generation, populationens storlek, könskvoten, hur reproduktionsframgången varierar mellan olika individer och variationer i populationens storlek. Lite förenklat kan det sägas vara ett mått på hur populationen uppträder i genetiskt hänseende.

UTÖVER ATT FRÅGAN om korrekta FRP-värden är komplex rent vetenskapligt, har det visat sig vara svårt att hålla isär den från politiskt betingade överväganden och utspel, med förslag på betydligt lägre siffror.

Därför, menar Rovdjursföreningen, måste referensvärdena tas fram i en process med full insyn, med deltagande av relevant vetenskaplig expertis inom bevarandebiologi och populationsgenetik, både på nationell

och på internationell nivå.

Referensvärden måste också tas fram på ett likvärdigt sätt för alla arter, med samma metodik och process. I detta arbete måste man utgå från samtliga vetenskapliga underlag som tagits fram under åren och är relevanta för detta arbete, inte ett politiskt styrt urval.

REFERENSOMRÅDE FÖR GYNNSAM

UTBREDNING

Bedömningarna om gynnsam bevarandestatus ska enligt EU-direktivet även göras med hänsyn till artens utbredning.

I diskussioner om vargens utbredning i landet kommer man naturligtvis inte förbi frågan om renkötselområdet. Idag saknas vargetableringar i renkötselområdet, vilket upptar mer än 50 procent av Sveriges yta, och såväl politiska riktlinjer som förvaltningsmyndigheternas praxis bidrar till att inga vargar tillåts etablera sig i den norra halvan av landet.

I Artikel 17-riktlinjerna (ytterligare riktlinjer till EU-direktivet) anges att tillfälliga besök och kringvandrande rovdjur som inte etablerat sig i ett visst område inte kan anses bidra till att denna del av utbredningsområdet är besatt av arten ifråga.

SRF menar att referensområdet för vargens utbredning i landet ska omfatta hela fastlandsdelen av Sverige, och således även innefatta fjällområdet med angränsande skogsområden, eftersom de utgör viktiga delar av det naturliga utbredningsområdet. Det är också viktigt att gränsområdet i sin helhet mot Norge och Finland ingår i refe-

rensområdet, med tanke på vikten av sammanhängande populationer och kontakt med vargbestånden i grannländerna.

FÖR ATT SAMMANFATTA; en vargstam av en numerär som svarar mot gynnsam bevarandestatus omfattar ett mångdubbelt större antal djur, jämfört med de siffror som figurerat i debatt och diskussioner under det senaste året.

Förvaltningen av en vargstam av den storleksordningen är genomförbar om man kan få till stånd en samordning mellan Sverige, Finland och Norge. Däremot skulle förvaltningen ställas inför svårhanterliga problem om vargstammen fortsatt isoleras till landets södra halva; med antingen ett stort antal djur koncentrade i ett begränsat område, eller ett mindre antal i en population vars genetiska status bara kan upprätthållas genom artificiella förstärkningsåtgärder.

Och som redan nämnts, är det tydligt i EU-kommissionens riktlinjer att referensvärdena ska fastställas på enbart vetenskapliga grunder. Art- och habitatdirektivet ger möjligheter till ”hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag” när man genomför åtgärder i enlighet med direktivet. Man kan alltså, och ska, ta dessa hänsyn vid förvaltningen av vargstammen under resan mot gynnsam bevarandestatus, men man får inte mixtra med hur man fastställer referensvärdena eller skriva ner dessa på det sätt som regeringen gjort i den senaste rovdjurspropositionen.

MATS O. G. ERIKSSON

Vargen ges felaktigt skulden för landsbygdsproblem

Varken markpris eller antal färbesättningar påverkas negativt av förekomsten av varg. Detta enligt en ny studie från Sveriges Lantbruksuniversitet. Statistiken visar att det bara är ett av landsbygdens särintressen som kommer i konflikt med vargen – jägarnas.

I studien, som publicerades i SLU:s Fakta Skog, jämfördes utvecklingen av olika socioekonomiska faktorer i vargområdet och resten av landet. Antal färbesättningar, priset på skogsfastigheter, antal lösta jaktkort och älgavskjutningens omfattning stod i fokus, då dessa företeelser ofta lyfts fram av vargmotståndare som exempel på vargdrabbade intressen.

Studien fann dock inget som tydde på att vare sig skogsfastigheternas värde eller färnä-

Bild: Maria Westerberg

ringen på något sätt har fallit offer för vargens närvaro. Både antal färbesättningar och antal får ökade mellan 2001 och 2012, utan någon skillnad mellan kommuner med och utan varg. Även prisutvecklingen på skogsfastigheter har varit positiv i Sverige som helhet, än en gång utan någon signifikant skillnad mellan vargområdet och resten av landet.

DET ÄR FÖRST när man tittar på jakten som man ser en skillnad i utvecklingen som samva-

rierar med förekomsten av varg. Antal sålda jaktkort har minskat i hela landet under studieperioden, men den negativa utvecklingen har varit starkare där det finns varg än där vargen inte har återetablerat sig. Studien visar också att antal skjutna älgar inte ökar lika kraftigt i vargområdet som i resten av landet.

Studien diskuterar också en mängd andra problem som kännetecknar kommuner i vargområdet – avfolkning, lägre medelinkomst, lägre utbildningsnivå, högre medelålder – som inte har någon orsaksbunden koppling till förekomsten av varg. Författarna spekulerar kring att vargen kan bli en symbol för den marginalisering av landsbygden som rovdjuren egentligen inte har någon som helst påverkan på.

Statistiken är dock tydlig; det är bara jaktens omfattning som påverkas negativt av vargens närvaro i Mellansveriges skogar. Den påstådda konflikten mellan naturvärden och landsbygden visar sig snarare handla om en konflikt mellan naturvärden och jägare.

JOHN NYZELL